

Andrzej F. Dziuba

"Wojna i konkwista : hiszpańska
myśl polityczna Złotego Wieku",
Wojciech Buchner, Kraków 2007 :
[recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 46/2, 296-299

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czy przybliżeniem omawianych lub przywoływanych postaci. Także ciekawym i zarazem pogładowym dopowiedzeniem graficznym są zamieszczone ilustracje, które są fotografiami zwłaszcza różnych obiektów związanych z życiem Królowej Izabeli.

W całość chronologicznej narracji książki pomaga wprowadzić wspomniane zestawienie. To jakby zestawienie ważniejszych dat od 22.04.1451, a więc urodzenia aż do 26.11.1504, a więc śmierci Izabeli. Natomiast w zakresie personalnego rozeznania pomaga szczegółowy indeks osobowy. Dobrze, że przy wielu postaciach dookreślono je historycznie, podając np. lata życia czy pełnione główne funkcje, choć brak tutaj konsekwencji, np. Jimenez Cisneros.

W całości opracowania Królowa Izabela jawi się jako ważny aktor wielu wydarzeń znaczących nie tylko do Hiszpanii, ale dla całego ówczesnego świata. Ze względu na koligacje rodowe oraz inne związki miała ona szeroki kontakt z osobistościami ówczesnego życia państwowego i politycznego. Wydaje się jednak, że dopiero z perspektywy jest ona bardziej wyraźnie wpisana w politykę europejską. W swoim czasie, chyba była bardziej zaangażowana w odpowiedzialność państwową. Zdecydowanie większa część jej aktywności oddana była sprawom Korony Hiszpańskiej.

Prezentując Królową Katolicką jawi się pytanie o proporcje przywoływania ówczesnych ludzi Kościoła z którymi pozostawała w żywych kontaktach osobistych lub korespondencyjnych. Wydaje się, iż nie zachowano tutaj proporcji, ze zdecydowanym akcentem na niekorzyść. Trudno dziś wyobrazić sobie niejednokrotnie taki sztywny rozdział. Oczywiście, nie oznacza to próby pomniejszenia roli Królowej, także w sprawach kościelnych, tym bardziej, że kwestia ramienia świeckiego była wówczas bardzo żywa, co więcej od odkrycia stała się jeszcze bardziej dynamiczna.

Bp Andrzej F. Dziuba

Wojciech Buchner. *Wojna i konkwista. Hiszpańska myśl polityczna Złotego Wieku*. Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2007, ss. 329.

Dzieje Hiszpanii po 1492 roku stanowią niezwykle fenomen historii politycznej europejskiej wspólnoty państwowej. Dzięki wyjątkowemu zbiegowi wielu okoliczności Hiszpania, która przeżywa wówczas czas swego kontynentalnego rozwoju, wychodzi na nowe ziemie i do nowych ludzi. Jawi się na horyzoncie Nowy Świat, swoiste przeciwstawienie Staremu Światu. To zupełnie nowa jakość, która nie jest obojętna w ówczesnych wizjach politycznych oraz społecznych.

Specyfika spotkania z Nowym Światem rodzi nowości wyborów i postaw moralnych. Wręcz nie można ich uniknąć, ponieważ m.in. przez nie dokonuje się realizm życia konkretnego człowieka. Rzeczywistość zatem okazuje się niezwykle konkretna, a jednocześnie wymagająca i ostatecznie nie można się od niej uchylić.

Prezentowana publikacja ukazała się jako 56 tom serii Biblioteka Myśli Politycznej. Autor jej jest wybitnym znawcą problematyki latynoamerykańskiej. Pokazał to także w swych licznych publikacjach oraz opracowaniach naukowych, publikowanych także w zagranicznych ośrodkach naukowych, *Kant – państwo i prawo* (Kraków 1996). Autor publikuje m.in. w „Znaku”, „Arce”, „Kontakcie paryskim” i „Kwartalniku Filozoficznym”.

Całość rozprawy otwiera dedykacja ojcu (s. 5) oraz spis treści (s. 7). Przywołano także podziękowania – agradecimientos (s. 9). Treściowo studium otwiera wprowadzenie (s. 11-14). Następnie książkę podzielono na trzy części, a te z kolei na rozdziały.

Pierwsza część opatrzona została tytułem: „Wojna i scholastyka” (s. 15-51). Wskazano najpierw na zestawienie dwóch szczególnie ważnych wówczas zagadnień, tj. chrześcijaństwo i wojna. W tej konstelacji mieszczą się opinie kano-nistów, cywilistów i prawo naturalne. Wreszcie wskazano na scholastyczną doktrynę wojny sprawiedliwej.

Kolejna część prezentowanej rozprawy nowi tytuł „Doktryna wojny w <<szkole hiszpańskiej>>” (s. 53-160). Oczywiście jest wskazanie na miejsce Hiszpanii w starym świecie. W całej wizji tej problematyki szczególne miejsce ma szkoła w Salamance. W niej zaś wskazano na Francisco de Vitoria i jego doktrynę wojny sprawiedliwej. W czasem w późniejszej scholastyce hiszpańskiej stawiano pytania o relacje między rozumem i wolą. Sama doktryna wojny rozwija się dalej, ale dochodzi jeszcze większa świadomość racji stanu.

„Konkwista” to tytuł ostatniej części omawianego studium Krakowskiego badacza (s. 161-280). W kontekście ówczesnych przemian Hiszpania jawi się jako nowa rzeczywistość. Sama zaś konkwista prezentuje specyficzne oceny, stosownie do opinii teologów, jurystów, konkwistadorów i misjonarzy. Wszystkie to prowadzi do tzw. wielkiej debaty (Bartolome de Las Casas i Juan Gines de Sepulveda). Wskazano tutaj także na relację „szkoły hiszpańskiej” do koncepcji prawa narodów.

Całość treściową książki zamyka „Epilog” (s. 281-290).

Od strony formalnej dodano w kolejności: indeks nazwisk (s. 291-299), indeks rzeczowy (s. 300-302), kalendarium (s. 303-308), bibliografię (s. 309-321), summary (s. 322-325) i resumen (s. 326-329). Bibliografia podzielona została na teksty źródłowe i opracowania. Trzeba jednak już dodać, iż kryterium podziału jest niezbyt jasne.

Problematyka konkwisty pozostaje szczególnie nośnym tematem wpisanim w następstwa 1492 r. Oczywiście, ma ona swe odniesienia do sytuacji na Półwyspie Iberyjskim, w całokształcie istniejących tam wówczas problemów. Jednak zdecydowanie sytuuje się w kontekście Nowego Świata. Nabiera ona radykalnej ostrości, bowiem wyraźnie złączona jest z kwestiami wojny. Zatem podtytuł książki, w stopniu interesującym wskazuje na pewne wiodące linie prezentowanej problematyki.

Wskazując na te założenia i zarazem oczekiwania sam autor stwierdza: *Mając więc po latach możliwość dotarcia nie tylko do owych niewysychających źródeł, autor niniejszej rozprawy żywi skromną nadzieję, że zdoła przynajmniej w pewnej mierze nadrobić te wieloletnie braki, prezentując nieznaną niemal w naszym kraju panoramę hiszpańskiej myśli Złotego Wieku* (s. 12). Jak rozumieć te braki, to kwestia bardzo szeroka, w której barierą jednak nie powinny być sprawy językowe. Jak wskazuje bowiem schematyczna bibliografia prac poświęconych tej problematyce ukazało się już bardzo wiele.

Autor stosunkowo umiejętnie wskazuje, że w cały proces konkwisty często wpisana była postęga wielu ludzi Kościoła. Ich zaangażowanie nosi różne znamiona, ale jednocześnie poddawane jest różnym ocenom. Widać wyraźnie, co dobrze ukazuje autor, iż są także znamiona ludzkich słabości. Być może autor żywi nadzieję, że praca ta, poza jej zasadniczym celem, może się również przysłużyć lepszemu zrozumieniu stosunku dawnego, a tym samym także i współczesnego Kościoła katolickiego do zjawiska wojny i wzbudzić dyskusję, która w dzisiejszych czasach wydaje się zasadna (s. 14). Zatem być może, że i tutaj historia może okazać się twórczą nauczycielką życia.

Nie ulega wątpliwości, co zasadniczo potwierdza omawiane studium, że prezentowany czas to Złoty Wiek hiszpańskiej myśli politycznej. Zatem autor słusznie wskazuje: *Historia pewnych zasadniczych idei nowożytnych, której tropem staramy się tu podążać, ma również ukazać ich żywy kontekst polemiczny. <<Złoty wiek>> w Hiszpanii dostarcza ku temu aż nazbyt wielu powodów* (s. 14).

Dobrze, że wskazano, choć zdawkowo na myśl prawnopolityczną Pawła z Włodkowic i Stanisława ze Skarbimierza (s. 49-50). Mimo pewnych już badań, zawarte tutaj informacje wskazują, iż ciągle oczekiwane są bardziej kompleksowe studia wokół obu autorów. Ciekawym jest bowiem, iż mimo posługiwania się językiem łacińskim ich pisma nie miały zbyt szerokiego oddziaływania.

Wskazując w bibliografii na wiodące dzieło Bartłomieja de Las Casas *Brevissima...* szkoda, że nie wskazano jednocześnie na dwie edycje polskiego przekładu tego opracowania, które jednocześnie zawierają bardzo interesujące wprowadzenia (s. 311). Oczekiwany był także m.in. pełen opis bibliogra-

ficzny *Historia de Indias* i wielu innych dzieł, brak m.in. miejsca czy roku wydania.

Prezentowana publikacja jest interesującym pochyleniem się nad ważnym wycinkiem europejskiej myśli politycznej. Autor czyni to z dużą kompetencją i odpowiedzialnością badawczą. Umiejętne odwoływanie się do źródeł oraz literatury czyni z książki ważny przyczynek badawczy. Trzeba przyznać, że jest ona znaczone duchowymi elementami typowymi dla Ośrodka Myśli Politycznej. Wydaje się, że ważnym jest taka właśnie opcja badawcza.

Wydaje się, że w książce zbyt mało wybrzmiewa przesłanie ewangelizacyjne. Także wątek spotkania minimalnie dochodzi do głosu. Dla całości obrazu są one jednak ważne i twórczo uzupełniają ogólne założenia ideowe pracy W. Buchnera. W ten sposób pewne myśli i sformułowania ukazują się bardziej kompleksowo oraz zapewne pozwalają na bardziej obiektywne ich rozeznanie.

Książka ta jest ważną refleksją wokół hiszpańskiej myśli politycznej Złotego Wieku. Nie chodzi jednak tutaj tylko o dany czas, ludzi czy wydarzenia, choć to zostało szczególnie mocno podjęte, ale także o wielorakie konsekwencje i reperkusje. Ta sfera może zbyt mało dochodzi do głosu. Autor chyba zbyt mało dostrzega współczesną, realną obecność tamtych idei. One bowiem, choć w innych formach, ale są nadal dość żywo widoczne i praktycznie obecne.

Bp Andrzej F. Dziuba

Pontificio Consejo para la Familia. *La transmission de la fe en la familia*. V Congreso Mundial Teologico-Pastoral. Valencia, 4-7 de Julio de 2006. Universidad Catolica San Antonio, Biblioteca de Autores Cristianos. Madrid 2007, ss. XXVII + 682.

Zwyczajna obserwacja życia społecznego ludzkości, obok wielu różnych struktur, musi przywołać rodzinę. Jej miejsce w cywilizacyjnym rozwoju ludzkości ma swe niezbywalne miejsce. Wydaje się, że ze swej natury wnosi niezwykle twórczy wkład w przekazie życia, kultury i wychowania.

Także w przekazie wiary rodzina ma niezaprzeczną misję. To nie tylko jedno z zadań, ale to właśnie misja proporcjonalna do wagi przekazu wiary. Zresztą ze swej natury także wiara jest zwrotnie mocą ku właściwemu funkcjonowaniu.

Papieska Rada ds. Rodziny wraz z Diecezją Walencja i Uniwersytetem Katolickim św. Antoniego w Murcia zorganizowały V Światowy Kongres Teologiczno-Pastoralny w dniach 4-7 lipca 2006 r. w Walencja. Słynna „Biblioteca de Autores Cristianos” (BAC) znana od 1944 r. wydała akta tego Kongresu. Był jednym z wydarzeń V Światowego Spotkania Rodzin.